

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

НАКАЗ

м. Івано-Франківськ

«24» 06 2016 р.

№ 240

На виконання Закону України «Про вищу освіту», рішення Науково-методичної ради університету від 17 березня 2016 року (протокол №5), Ухвали Вченої ради від 31 травня 2016 року (протокол №5)

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити «Методичні рекомендації з розробки освітньо-професійних і освітньо-наукових програм та навчальних планів першого і другого рівнів вищої освіти».

4. Контроль за виконанням наказу покласти на про проректорів з науково-педагогічної роботи.

Ректор:

І. Є. Цепенда

ПОГОДЖЕНО:

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Г. Й. Михайлишин

Проректор

з науково-педагогічної роботи

С. В. Шарин

Начальник

навчально-методичного відділу

М. Я. Чупровська

Начальник юридичного відділу

Т. В. Блаженко

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»**

**Методичні рекомендації
з розробки освітньо-професійних і освітньо-наукових
програм та навчальних планів
першого і другого рівнів вищої освіти**

Схвалено
Вченою радою
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(протокол №5 від 31 травня 2016 р.)

Введено в дію
наказом ректора
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника
(№ від « » 2016 р.)

Основні терміни

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищий навчальний заклад – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ECTS) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЕКТС.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно

здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Програмні результати навчання - узгоджений перелік із 15-20 визначень, які пояснюють, що студент повинен знати, розуміти та бути здатний виконувати після успішного завершення освітньої програми;

Програмні компетентності - найважливіші компетентності, що визначають фахову специфіку програми та включаються до профілю програми. Передбачається, що програмні компетентності однакових освітніх програм у різних університетах мають бути подібними чи порівнюваними між собою.

Компетентнісний підхід – підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - кредит ECTS) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ECTS становить 30 годин. Навантаження одного навчального року навчання становить 60 кредитів ECTS.

Ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ECTS, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає *профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки* здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість надання освітніх послуг – процес навчання або сукупність освітньо-виховних процесів, специфічний товар, соціальне або економічне благо, вид або продукт діяльності, комплекс пов'язаних послуг вищого навчального закладу, система знань і вмінь тощо

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Загальні положення

Формування певної освітньої програми передбачає визначення таких компонентів:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- форми атестації здобувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Орієнтація на компетентнісний підхід передбачає вироблення узгоджених вимог, виражених в термінах результатів навчання та компетентностей з предметних галузей, необхідних для забезпечення порівнянності, сумісності та прозорості програм.

Компетентності випускників визначаються на підставі видів і завдань професійної діяльності і виражаються мовою, зрозумілою роботодавцю. Виділяють загальні або ключові компетентності, що є необхідними для будь-якого виду професійної діяльності, та фахові компетентності, що є визначальними лише для даної спеціальності.

Результати навчання є своєрідним індикатором поступово набутих студентом компетентностей і формулюються професорсько-викладацьким складом на рівні освітньої програми та на рівні окремої дисципліни / модуля .

Організаційно-принциповими ознаками освітніх програм, орієнтованих на результати навчання та компетентності, мають бути ступінь програми і кваліфікація, які повинні описуватись з точки зору обсягів роботи, рівня, результатів навчання, компетентностей та профілю.

Профіль освітньої програми – це короткий документ, що стандартизовано представляє інформацію про освітню програму, об'ємом до 4-х сторінок.

На підставі освітньої (освітньо-професійної або освітньо-наукової) програми певної спеціальності розробляється **навчальний план**, який визначає перелік та обсяги навчальних дисциплін у кредитах ECTS, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Перелік дисциплін навчального плану формується шляхом визначення програмних компетентностей (загальних і спеціальних) та розподілу результатів навчання за змістовими модулями.

Розділ I. Розробка освітньо-професійних і освітньо-наукових програм

1. Визначення профілю програми.

Профіль програми – короткий документ, створений для представлення основної інформації про освітню програму. Він дозволяє визначити освітню програму на європейському академічному рівні або відповідному науковому спрямуванні, чим полегшує її розуміння усіма основними учасниками процесу підготовки фахівців: студентами, працедавцями, науковцями, викладачами, випускниками, керівниками вищих навчальних закладів, агенціями забезпечення якості, органами ліцензування та акредитації тощо.

Профіль програми визначає: предметну галузь, до якої належить певна освітня програма, її рівень (перший (бакалаврський) або другий (магістерський) та специфічні особливості програми, якими вона відрізняється від інших подібних програм (Додаток 1).

Профіль програми призначений для використання:

- науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів;
- фахівцями із визнання документів про освіту;
- абітурієнтами та здобувачами вищої освіти для кращої орієнтації щодо вибору спеціальностей та оволодіння компетентностями;
- роботодавцями для отримання інформації щодо академічного та професійного профілю випускників;

Основні вимоги до шаблону профілю програми:

- даний документ повинен: не перевищувати за обсягом 2-х сторінок; забезпечувати узгоджене враження щодо специфіки програми; бути коротким і забезпечувати при цьому чітку конкретну інформацію та коментарі.

2. Зміст профілю програми.

Згідно із Європейськими рекомендаціями структура профілю програми має бути викладена в наступному порядку:

- а) загальна інформація (титул програми);
- б) мета освітньої програми;
- в) характеристика програми;
- г) орієнтація на майбутнє працевлаштування та подальше навчання;
- д) стиль викладання;
- е) програмні компетентності;
- є) програмні результати навчання.

Загальна інформація (титул програми)

Титул програми містить такі реквізити:

Повна назва кваліфікації мовою оригіналу. Доцільно назвати кваліфікацію англійською мовою (бажано – офіційний переклад). **Важливо** переконатися у відповідності назви кваліфікації до назви її в акредитаційному сертифікаті.

Офіційна назва програми.

Тип диплому та обсяг програми. Приклади типів диплому – одиничний, подвійний, спільний. Обсяг вказується в кредитах ECTS та в кількості років навчання.

Навчальний заклад. Офіційна назва навчального закладу, який присуджує кваліфікацію. У випадку спільних дипломів вказуються усі навчальні заклади (назва, країна, вищий навчальний заклад-координатор).

Акредитаційна організація. Вказується назва організації, яка надала акредитацію програмі, та країна, де розміщується ця організація.

Період акредитації. Вказується рік акредитації чи інституційної перевірки.

Цикл/рівень. Вказується цикли/рівні програми згідно з вимогами трьох рамок кваліфікацій: FQ-EHEA, EQF-LLL та національної.

Мета освітньої програми.

Коротке (1-2 речення) визначення мети освітньої програми, коротке резюме.

Характеристика програми.

Предметна галузь (галузь знань). Якщо програма є мульти- чи міждисциплінарною, то вказується перелік її основних компонентів та обсяг кожного компонента у відсотках від загального обсягу програми.

Основний фокус програми та спеціалізації. Наприклад: загальна освіта за предметною галуззю, спеціалізації на вищих рівнях.

Орієнтація програми. Наприклад: академічна, професійна, дослідницька, прикладна тощо.

Особливості та відмінності. Вказуються особливості програми, які відрізняють її від інших програм (необхідність практики, стажування за кордоном, іноземна мова викладання тощо).

Орієнтація на майбутнє працевлаштування та подальше навчання.

Орієнтація на майбутнє працевлаштування. Коротко вказують основні посади, місця роботи, професійні можливості, доступ до професійної або державної акредитації, сертифікації тощо. У випадку регульованих професій вказується відповідний титул/назва/звання та права, із ним пов'язанні. Бажані посилання на відповідну правову базу.

Подальше навчання. Вказуються усі можливості для продовження навчання на вищому рівні.

Стиль викладання.

Підходи до викладання та навчання. Коротко описуються основні підходи, методи та технології, які використовуються в програмі. Наприклад: студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, навчання через лабораторну практику тощо.

Методи оцінювання. Наприклад: усні та письмові екзамени, практика, есе, презентації, проектна робота тощо.

Програмні компетентності.

В даному розділі рекомендується вказувати від 8 до 15 компетентностей загалом. Бажано навести коментар до кожної із компетентностей. Можлива додаткова внутрішня класифікація компетентностей (особливо спеціальних залежно від спеціалізації).

Необхідно пам'ятати, що набір компетентностей повинен відповідати визначеному рівню освітньої програми (перший чи другий цикли FQ-ЕНЕА, шостий чи сьомий рівень Національної рамки кваліфікацій). Компетентності варто описувати за видами: загальні – універсальні, ключові та спеціальні (фахові)..

Загальні компетентності. Подається перелік загальних компетентностей (рекомендується обирати із списку проекту Тюнінг – п.5.8, (Додаток 2). Доцільно не просто переписувати їх, а подати в розширеному вигляді із необхідними коментарями-доповненнями.

Спеціальні компетентності. Подається перелік спеціальних компетентностей. При цьому доцільно використовувати загальноприйняті напрацювання. Це значно полегшить міжнародне позиціонування освітньої програми.

Програмні результати навчання.

Результати навчання включають такі групи:

- Знання з предметної області
- Когнітивні уміння та навички з предметної області
- Практичні навички з предметної області
- Загальні уміння

Наводиться перелік основних результатів навчання за даною програмою (рекомендована кількість – від 15 до 20). При формуванні програмних результатів навчання рекомендується враховувати міжнародні зразки (формулювання). Набір програмних результатів навчання має бути однаковим для усіх студентів освітньої програми. Програмні результати навчання можуть бути представлені у вигляді набору обов'язкових результатів навчання, які визначаються в державних стандартах вищої освіти.

Під час розроблення програмних результатів навчання варто враховувати:

– результати навчання характеризують те, що студент повинен продемонструвати після успішного завершення освітньої програми (демонстрація знань, умінь, здатності виконувати тощо);

– повний набір програмних результатів навчання виражає характерні особливості даної програми; якщо серед них є результати, характерні також і для інших програм, їх доцільно виділити окремо;

– обов'язково враховувати загальнознані на міжнародному рівні опорні точки;

– рекомендації міжнародних агенцій забезпечення якості.

Визначені результати навчання повинні бути:

– конкретними: забезпечувати достатній рівень деталізації;

- написаними зрозумілою мовою;
- предметними: сформульованими нейтрально;
- досяжними: реалістичними з погляду часу та ресурсів, необхідних для їх досягнення;
- корисними: сприйматися як такі, що відповідають рівню вищої освіти та вимогам/очікуванням суспільства;
- відповідними: відповідати кваліфікаційним вимогам;
- мати характер стандартів: визначити стандартні вимоги, яким мають відповідати результати навчання;

Результати навчання повинні також відображати відповідний їм тип навчальної діяльності. Тобто повинно бути відображено, чи результат навчання стосується засвоєння знань, чи розуміння, чи механічних навичок, чи професійного становища. Назва результату навчання містить також інформацію про очікуваний рівень вивчення: ширину, глибину, складність.

3. Методологія побудови освітніх програм.

Визначити потребу та потенціал:

– проконсультуватися з зацікавленими сторонами (потенційними студентами, науковцями, потенційними роботодавцями) для перевірки потреби в даній програмі.

– вирішити, чи запропонована програма відповідає встановленим або новим професійним вимогам.

Визначити профіль та ключові компетентності:

– визначити основні дисципліни/предметні області, що формують основу освітньої програми.

– визначити орієнтацію та вказати тип програми: загальна чи спеціалізована;

– визначити та описати потенційні галузі та сектори, де випускники зможуть знайти місце роботи;

– визначити та описати внесок програми для розвитку особистого та громадянського рівня культури;

– визначити програмні компетентності, розподіливши їх на загальні та спеціальні компетентності, найбільш відповідні для запропонованої програми;

– сформулювати ключові загальні та спеціальні компетентності детальніше з використанням запропонованих рекомендацій.

Сформулювати програмні результати навчання:

– сформулювати програмні результати навчання (15-20 результатів) відповідно до програмних компетентностей.

Вирішити питання щодо модуляризації освітньої програми:

– вирішити, чи кожний компонент програми повинен мати кратний кредитний вимір (3-6-9), чи інший вимір, що відповідає реальному навчальному навантаженню;

– призначити кредити ECTS кожному компоненту освітньої програми за умови, що одному семестру відповідає 30 кредитів ECTS, а звичайному навчальному року – 60 ECTS кредитів, 1 кредит ECTS відповідає 30 годинам навчального навантаження студента, *кількість аудиторних занять становить 1/3 кредиту ECTS (+ орієнтовно до 100 год. на весь курс підготовки бакалавра; до 25-30 – магістра).*

Визначити компетентності та сформулювати результати навчання для кожного модуля:

– вибрати загальні та спеціальні компетентності, які слід сформувати та покращити в кожному модулі на основі програмних компетентностей;

– сформулювати результати навчання для кожної компетентності, які слід розвинути в даній структурній одиниці освітньої програми.

Визначити підходи до викладання, навчання та оцінювання:

– погодити спосіб якнайкращого розвитку та оцінювання компетентностей та досягнення бажаних результатів навчання;

– передбачити різноманітні підходи до навчання, викладання та оцінювання.

Перевірити, чи охоплені ключові (загальні) та предметно-спеціалізовані компетентності:

– перевірити розвиток ключових (загальних) та спеціальних компетентностей;

– перевірити, чи всі програмні ключові (загальні) та спеціальні компетентності покриваються модулями/одиницями курсу.

Описати програму та її структурні одиниці:

– підготувати опис програми та описи її структурних одиниць на основі профілю програми, програмних компетентностей, програмних результатів навчання, розподілу кредитів, визначених підходів до навчання та оцінювання.

Перевірити баланс та реалізованість:

– перевірити, чи завершена програма збалансована, тобто чи прикладені зусилля вартують компетентностей, яких має бути досягнуто;

– перевірити, чи кредити присвоєні раціонально, чи студенти здатні завершити окремі дисципліни та всю освітню програму, вклавшись у визначений час.

Реалізація, моніторинг та удосконалення:

– реалізувати освітню програму та її компоненти відповідно до чіткої структури та прозорого плану впровадження;

– виконувати моніторинг програми та її компонентів, опитуючи студентів та працівників для оцінювання викладання, навчання та оцінювання, а також вихідної інформації відповідно до показника успішності;

– проводити аналіз отриманих результатів;

– використовувати системи зворотного та прямого зв'язку для аналізу результатів оцінювання та очікуваних розробок у предметній області з врахуванням потреб суспільства та наукового середовища;

– використовувати отриману інформацію для удосконалення програми загалом та її компонентів.

4. Компетентності та результати навчання.

Компетентності являють собою динамічне поєднання знань, розумінь, навичок, умінь та здатностей. Розвиток компетентностей є метою навчальних програм. Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах.

Результати навчання – формулювання того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання. Можуть стосуватися окремого модуля курсу або періоду навчання (програми першого чи другого рівнів). Результати навчання визначають вимоги до присудження кредиту.

Результати навчання формулюють викладачі – результати відображають очікування викладачів щодо результатів їхньої навчальної діяльності.

Результати навчання формулюється в термінах компетентностей.

Процедури формулювання назв результатів навчання та компетентностей в їх системній цілісності, охоплює цілий ряд рівнів опису, починаючи із рамок кваліфікацій і закінчуючи навчальною дисципліною.

Базовою термінологією для формулювання результатів навчання та компетентностей в Україні є термінологія дескрипторів Національної рамки кваліфікацій (Додаток 3).

5. Формулювання програмних компетентностей.

Програмні компетентності визначаються виходячи із видів і завдань певної професійної діяльності і формулюються мовою зрозумілою роботодавцю.

Компетентності містять знання і розуміння (теоретичні знання, а також здатність усвідомлювати й розуміти), знання, як діяти (практичне застосування знань у певних ситуаціях), знання, як жити (реалізацію особистих цінностей як інтегрального елементу світосприйняття та соціальної комунікації).

За видами компетентності поділяють на загальні та спеціальні (фахові) компетентності. Загальні компетентності мають універсальний характер не прив'язаний до якоїсь предметної галузі. Це, наприклад, здатність до навчання, креативність, володіння іноземними мовами, базовими інформаційними технологіями тощо. Формування таких компетентностей, як правило, забезпечується у процесі вивчення дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклів, а також фахових дисциплін.

Загальні компетентності повинні гармонійно поєднуватись із спеціальними компетентностями. Спеціальні (фахові) компетентності

залежать від предметної галузі, саме вони визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника і роблять кожну освітню програму професійно-орієнтованою.

Загальні компетентності класифікуються за трьома категоріями:

- інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності), наприклад: здатність до аналізу та синтезу; здатність до організації та планування; базові загальні знання; засвоєння основ базових знань з професії; усне і письмове спілкування рідною мовою; знання другої мови; елементарні комп'ютерні навички; навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел); розв'язання проблемних ситуацій; прийняття рішень;
- міжособистісні (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця), наприклад: здатність до критики та самокритики; взаємодія (робота в команді); міжособистісні навички та вміння; здатність працювати в міждисциплінарній команді; здатність спілкуватися з експертами з інших галузей; позитивне ставлення до несхожості та інших культур; здатність працювати в міжнародному середовищі; етичні зобов'язання;
- системні (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність планування змін для удосконалення систем, розроблення повних систем), наприклад: здатність застосовувати знання на практиці; дослідницькі навички та уміння; здатність до навчання; здатність пристосовуватись до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); лідерські якості; розуміння культури та звичаїв інших країн; здатність працювати самостійно; планування і управління проектами; ініціативність та дух підприємства; турбота про якість; бажання досягти успіху.

6. Формулювання результатів навчання.

Результати навчання повинні формулюватися так, щоб можна було їх виміряти – однозначно визначити факт і якість їх досягнення студентами.

Результати навчання тісно пов'язані із рівнями навчання: наприклад, формулювання, знань, очікуваних від студента в області певної галузі науки на першому курсі, повинно відрізнятися від формулювання їх наприкінці другого курсу чи бакалаврської програми загалом.

Формулювання результатів навчання слід починати дієсловом дії, за яким іде об'єкт дієслова, а далі – фраза, яка формує контекст; доцільно використовувати лише одне дієслово для опису одного результату навчання; уникати неточних термінів, таких як: знати, розуміти, усвідомити, опанувати, ознайомитися; уникати складних речень, використовувати більше простих конструкцій для чіткого розуміння; результати навчання повинні бути чіткими та піддаватися вимірюванню та оцінюванню. При формуванні результатів навчання слід враховувати обмеження у часі, протягом якого необхідно їх досягти.

Формулювання результатів навчання *в когнітивній сфері* спрямовані на формування знань, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінювання

Знання – здатність запам'ятати або відтворити факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи тощо) без необхідності їх розуміння (*назвати, впорядкувати, зібрати, визначити, описати, знайти, перевірити, продублювати, помітити, скласти список, повторити, відтворити, показати, сказати, встановити зв'язок тощо*).

Розуміння – здатність розуміти та інтерпретувати вивчене. Це означає уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворити словесний матеріал на, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань (*класифікувати, асоціювати з, змінити, прояснити, перетворити, побудувати, описати, обговорити, виділити, оцінити, пояснити, виразити, розширити, ідентифікувати, ілюструвати, інтерпретувати, зробити висновок, пояснити різницю між, розпізнати, передбачити, доповісти, вибрати, переглянути, перекласти, знайти рішення тощо*).

Застосування – здатність використати вивчений матеріал у нових ситуаціях, наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач (*застосувати, змінити, обчислити, оцінити, вибрати, продемонструвати, розробити, виявити, завершити, знайти, ілюструвати, модифікувати, організувати, передбачити, підготувати, віднести до, планувати, вибрати, показати, перетворити, використати, окреслити та інші*).

Аналіз – здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їхні взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних (*упорядкувати, аналізувати, розділити на складові, обчислити, розділити на категорії, порівняти, класифікувати, поєднати, протиставити, критикувати, дискутувати, визначити, зробити висновок, вивести, виділити, розділити, оцінити, випробувати, експериментувати, ілюструвати, дослідити, співвіднести, тестувати тощо*).

Синтез – здатність поєднати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю (*аргументувати, упорядкувати, поєднати, класифікувати, зібрати, скомпіювати, спроектувати, розробити, пояснити, встановити, формулювати, узагальнити, інтегрувати, модифікувати, організувати, планувати, запропонувати, реконструювати, установити зв'язок із, підсумувати тощо*).

Оцінювання – здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі (*оцінити, встановити, аргументувати, вибрати, поєднати, порівняти, зробити висновок, зіставити, критикувати, захищати, пояснити, рейтингувати, розбудити, виміряти, передбачити, рекомендувати, співвіднести до, узагальнити, ухвалити тощо*).

Формулювання результатів навчання в афективній сфері стосується емоційної компоненти навчального процесу, починаючи від бажання студента отримати інформацію до інтегрування ідей, переконань та

ставлення (Діяти, позитивно оцінювати, дотримуватися, запитувати, сприймати, відповідати, допомагати, намагатися, відхилити, кидати виклик, завершувати, співпрацювати, поєднувати, пристосовувати, захищати, демонструвати, дискутувати, показувати, розмежовувати, обирати, ініціювати, інтегрувати, містити, слідувати, виправдовувати, слухати, організовувати, брати участь, практикувати, поширювати, осуджувати, ставити запитання, відносити до, звітувати, розв'язувати, підтримувати, синтезувати, цінити тощо.).

При формулюванні результатів навчання в психомоторній сфері в основному наголошується на фізичних навичках, зокрема на питаннях координації мозкової та м'язової діяльності (копіювати, слідувати, повторити, дотримуватися (для імітації); відтворити, побудувати, виконати, впровадити (для характеристики маніпулювання); демонструвати, завершити, показати, калібрувати, контролювати, вдосконалити (характеризують рівень точності); сконструювати, вирішити, координувати, скомбінувати, інтегрувати, адаптувати, розробити, сформулювати, модифікувати, вдосконалити (описують рівень поєднання); спроектувати, виокремити, управлять, винайти, керувати проектом (визначають рівень натуралізації).

7. Узгодження елементів освітньої програми

Завершальним етапом формування освітньої програми є створення навчального плану (Таблиця 1) – розподілу по семестрах кредитних обсягів навчальних дисциплін освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми.

Таблиця 1. Кредитні обсяги дисциплін освітньої програми бакалаврів

№	Дисципліна	Семестр								Обсяг кредитів ECTS
		1	2	3	4	5	6	7	8	
	Нормативна частина									
1	Філософія			3						3
2										
3	...			...						...
	Варіативна частина									
25	Спецкурс «Актуальні питання.....»						3	3		6
32	...					...				...
	Разом	30	240

Формування представленого в таблиці розподілу вимагає від розробників дотримання певних нормативних вимог:

- дотримання загального обсягу освітньої програми: для освітньо-професійної програми бакалавра – 240 кредитів ECTS, для освітньо-

професійної програми магістра – 90 кредитів ECTS, для освітньо-наукової програми магістра – 120 кредитів ECTS;

- кредитності вимірів трудомісткості: 1 навчальний рік – 60 кредитів ECTS; 1 семестр відповідає 30 кредитам ECTS; 1 кредит ECTS = 30 годин; 1 тиждень – 1,5 кредити;

- варіативна частина освітньої програми дисциплін має складати 25-40% загального обсягу, при цьому вибіркові дисципліни можуть пропонуватись як в обов'язковій, так і варіативній частині освітньої програми;

- частка вибірових дисциплін за вибором студента повинна становити не менше 25% від загальної кількості кредитів за кожним освітнім рівнем (для освітньо-професійної програми бакалавра – 60 кредитів ECTS, для освітньо-професійної програми магістра – 24 кредити ECTS, для освітньо-наукової програми магістра – 30 кредитів ECTS);

- дотримуватися кратності кредитних обсягів навчальних дисциплін

- принципу модуляризації й бімодуляризації освітніх програм (3-6-9-12-15 кредитів ECTS).

В Додатку 4 представлено розподіл кредитних обсягів за циклами (блоками) для формування модулів/дисциплін в освітньо-професійній програмі першого рівня вищої освіти – бакалавра (за спеціальностями) – термін навчання 3 роки 10 місяців;

Розділ II. Розробка навчальних планів.

Навчальний план – це нормативний документ вищого навчального закладу, який складається для різних форм навчання на підставі освітньої програми та структурно-логічної схеми підготовки, визначає організацію освітнього процесу підготовки фахівців університету.

Навчальний план розробляється окремо для кожного освітнього рівня (бакалавр, магістр), напряму підготовки (спеціальності) і кожної форми навчання (денна, заочна).

Загальний навчальний час підготовки фахівців за освітнім рівнем бакалавра на основі повної загальної середньої освіти складає 240 кредитів ECTS, на основі диплома молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) – 120 кредитів ECTS.

Обсяг освітньо-професійної програми за освітнім рівнем магістра (на основі диплома бакалавра) – 90 кредитів ECTS, обсяг освітньо-наукової програми за освітнім рівнем магістра – 120 кредитів ECTS. При цьому загальний навчальний час підготовки не враховує канікули та час, що передбачений на атестацію, і складається з навчального часу засвоєння основної частини змісту освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми та вибіркової частини.

Навчальний план затверджується Вченою радою університету, підписується ректором (проректором з науково-педагогічної роботи) університету і засвідчується печаткою.

Навчальні плани підготовки фахівців підлягають перегляду не раніше, ніж по закінченню терміну освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми.

Підставою для розробки нових навчальних планів є:

- затвердження Кабінетом Міністрів України нового переліку напрямів підготовки (спеціальностей) або внесення змін до чинного переліку;
- внесення змін до циклу дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки (за рішенням Міністерства освіти і науки України або Вченої ради університету);
- внесення змін до циклу самостійного вибору навчального закладу або циклу самостійного вибору студента (за рішенням вчених рад навчальних підрозділів).

Навчальний план складається за змістом і на підставі освітньо-професійної, освітньо-наукової програм та структурно-логічної схеми підготовки фахівців і визначає:

- графік навчального процесу
- план навчального процесу
- зведений бюджет часу
- перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін
- послідовність їх вивчення
- конкретні форми проведення занять та їх обсяг
- форми проведення підсумкового контролю

- обсяг часу, передбачений на самостійну роботу студентів

Оформлення навчальних планів має бути виконане у відповідності до затвердженої форми (Додатки 3-6).

З метою уніфікації шифрів у навчальних планах та полегшення процесу складання структурно-логічної схеми напряму підготовки (спеціальності) в межах університету прийняті такі умовні позначення циклів дисциплін:

ГС – цикл дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки

ФПН – цикл дисциплін фундаментальної та природничо-наукової підготовки

ПП – цикл дисциплін професійної та практичної підготовки

СВЗ – цикл дисциплін самостійного вибору ВНЗ

ВВС – цикл дисциплін вільного вибору студента

Основними структурними елементами навчального плану є:

- загальні реквізити

- графік навчального процесу

- план навчального процесу

Навчальний план починається з заповнення його *загальних реквізитів*:

Гриф керівника вищого навчального закладу «ЗАТВЕРДЖУЮ» (підпис, прізвище та ініціали, дата, печатка закладу)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор (проректор) (підпис)

Прізвище та ініціали

(дата)

(печатка)

Визначення назви Міністерства (органу – засновника ВНЗ) згідно з Законом України «Про вищу освіту», освітнього рівня (рівнів), галузі знань, спеціальності та спеціалізації, а також форми навчання (денна, заочна)

Міністерство освіти і науки України

Державний вищий навчальний заклад

«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки (освітній рівень) з галузі знань (шифр і назва галузі)

Освітня програма _____

Спеціальності (шифр і назва)

Спеціалізації _____

Форма навчання (денна, заочна)

Шифр і назва спеціальності повинні відповідати Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітніми рівнями бакалавра, магістра.

Визначення освітніх рівнів (бакалавр, магістр), термінів їх навчання, на базі якої освітньо-професійної програми здійснюється підготовка фахівців, а також кваліфікації:

а) для освітнього рівня бакалавр

Освітній рівень – бакалавр

Термін навчання _____

Кваліфікація _____

б) для освітнього рівня магістр

Освітній рівень – магістр

Термін навчання (на базі освітньо-професійної програми бакалавра, спеціаліста) _____

Кваліфікація _____

Кваліфікація фахівця: назва професійної кваліфікації є назвою первинної посади, яку може обіймати випускник без досвіду попередньої роботи. Ця назва повинна відповідати затвердженому галузевому стандарту вищої освіти, у випадку його відсутності або у випадку присвоєння додаткової кваліфікації назви кваліфікацій обираються з діючого Класифікатора професій (ДК 003:2010) відповідно до очікуваних результатів навчання за програмою підготовки.

Присвоєння професійних кваліфікацій має бути обґрунтоване відповідністю результатів навчання за програмою підготовки вимогам професійного стандарту (за його відсутності – кваліфікаційній характеристиці).

Присвоєння додаткової кваліфікації мотивується вибірковою частиною програми підготовки (цикл вільного вибору студента), додатково обумовлюється наявністю практичної підготовки (практики) та підтверджується окремою формою атестації (як правило, випускною роботою).

Кожен студент може отримати лише *одну додаткову професійну кваліфікацію*.

Термін навчання: нормативна тривалість освітньо-професійної програми бакалавра в університеті складає 3 роки 10 місяців. Нормативна тривалість освітньо-професійної програми за освітнім рівнем магістра – 1 рік 6 місяців, освітньо-наукової програми за освітнім рівнем магістра – 1 рік 10 місяців.

У графіку навчального процесу обов'язково визначаються роки (курси) навчання за відповідною освітньо-професійною програмою, на кожний з яких передбачається обсяг теоретичного навчання, види та терміни практик, екзаменаційних сесій, канікул, атестації. Вводяться відповідні позначки для названих складових. Наводиться таблиця зведеного бюджету часу (в тижнях). У графіку навчального процесу визначаються (відповідно до освітньо-професійних програм) форми атестації здобувачів вищої освіти. Дотримання визначених стандартами вищої освіти форм атестації є обов'язковими.

Графік навчального процесу формується, виходячи з таких позицій:

- навчальний рік починається, як правило, 1 вересня і включає два семестри (осінньо-зимовий, весняно-літній), дві екзаменаційні сесії (зимову, літню) та практики. Сукупна тривалість семестрів, екзаменаційних сесій і практик упродовж навчального року (курсу) не може бути меншою, ніж 40 тижнів;

- тривалість теоретичного навчання може складати 15-17 тижнів в осінньо-зимовому семестрі та 16-18 – у весняно-літньому семестрі (за винятком останнього семестру освітнього рівня);

- тривалість семестрів і дата початку теоретичних (аудиторних) занять можуть бути змінені у випадку проведення навчальних і виробничих практик з відривом від занять;

- тривалість екзаменаційної сесії складає три тижні, однак може бути зменшена до двох тижнів. Інтервал між екзаменами має становити не менше трьох днів. З навчальної дисципліни планувати тільки один вид підсумкового контролю, за винятком наскрізних навчальних дисциплін, які вивчаються впродовж декількох семестрів;

- сумарна тривалість канікул протягом навчального курсу (крім випускного семестру) повинна становити не менше 8 тижнів (у тому числі 2(3) тижні під час зимових канікул), але не більше 12 тижнів;

- для проведення кожної форми атестації здобувачів вищої освіти для присвоєння кваліфікації у графіку навчального процесу виділяється 1 тиждень;

- за весь період навчання має бути виділено не менше: 6-ти тижнів на проходження практики з відривом від навчання, яка є обов'язковим компонентом нормативної частини програми підготовки (для освітньої програми бакалавра), 12-ти тижнів (для освітньо-професійної програми магістра), 18-ти тижнів (для освітньо-наукової програми магістра). Рекомендується ці тижні планувати як виробничу практику, а навчальні практики планувати за рахунок циклу самостійного вибору навчального закладу. Навчальні практики плануються в навчальних планах після ознайомлення студентів з курсом дисциплін, що мають на меті ознайомлення із напрямом підготовки за фахом. Навчальні практики можуть організовуватися з відривом від навчання, без відриву від навчання, у структурі окремих навчальних курсів, у визначені дні тижня протягом семестру. Якщо вибірковою частиною навчального плану передбачена підготовка для отримання додаткової професійної кваліфікації, має передбачатися проведення з відривом від навчання відповідної виробничої практики тривалістю не менше 4 тижні;

- на виконання освітньо-професійної та освітньо-наукової програми магістра, з метою підвищення якості контролю виконання магістерських робіт до навчальних планів введено науково-дослідну практику за усіма спеціальностями (без відриву від навчання, у вільні від теоретичних занять дні – ухвала Вченої ради університету від 4 березня 2014 року).

Основою для розробки освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм і навчальних планів випускаючими кафедрами є:

- перелік компетентностей випускника

- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності) або кваліфікаційних характеристик працівників. Не допускається планування навчальних дисциплін, за якими не визначені результати навчання; обсяги

навчальних дисциплін мають бути пропорційними їх участі у забезпеченні досягнення заявлених результатів навчання

* - нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

- форми атестації здобувачів вищої освіти

Нормативна частина освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми визначається для різних освітніх рівнів таким чином:

Освітня програма підготовки бакалавра включає:

- цикл загальних гуманітарних та соціально-економічних дисциплін

- цикл фундаментальних дисциплін*

- цикл професійної та практичної підготовки

- різні види практичної підготовки

* з обов'язковим виконанням психолого-педагогічної складової для освітніх програм спеціальностей галузі «01 Середня освіта»

Освітньо-професійна програма підготовки магістра включає поглиблену підготовку:

- гуманітарну, соціально-економічну

- фундаментальну

- психолого-педагогічну**

- фахову

- науково-практичну***

**для спеціальностей галузі «01 Середня освіта»

*** для освітньо-наукової програми підготовки магістра

Освітньо-професійні програми підготовки бакалавра, магістра складаються з двох частин:

- освітніх частин програм, які забезпечують отримання фахівцями вищої освіти за відповідною спеціальністю (спеціалізацією);

- професійних частин програм, які разом з освітніми частинами програм забезпечують отримання фахівцями відповідного освітнього ступеня бакалавр, магістр.

Для бакалавра :

- освітня частина програми передбачає навчальні нормативні гуманітарні, соціально-економічні та природничо-наукові (фундаментальні) дисципліни і забезпечує отримання вищої освіти за відповідною спеціальністю;

- професійна частина програми передбачає нормативну частину (спеціальні дисципліни – загально-професійні та професійно-орієнтовані), практичну підготовку і разом з освітньою частиною забезпечує отримання освітнього ступеня бакалавр з відповідної спеціальності.

Складовою освітньо-професійної програми є також вибіркова частина (дисципліни самостійного вибору ВНЗ та вибору студента).

Для магістра:

- освітня частина програми передбачає нормативні професійно-орієнтовані природничо-наукові (фундаментальні), гуманітарні, соціально-економічні та психолого-педагогічні дисципліни і забезпечує отримання вищої освіти за відповідною спеціальністю.

Складовою освітньо-професійної, освітньо-наукової програм є також вибіркова частина.

Навчальним планом для певної спеціальності має визначатися перелік обов'язкових дисциплін (максимум – 75% від загального обсягу кредитів ECTS) (лист МОН України від 13.03.2015 року №1/9-126). Не менше 25% навчального навантаження має складати варіативна частина за вибором студента (Закон України «Про вищу освіту»).

Зменшувати мінімальний обсяг обов'язкових дисциплін, вилучати їх із ОПП, а також вводити нові обов'язкові дисципліни, не передбачені освітньою програмою, забороняється. На останній семестр навчання планується, як правило, значна за обсягом практична та науково-практична робота (педагогічна, виробнича, науково-дослідна практика), яка завершується атестацією у вигляді екзаменів (тестування), захисту випускної роботи бакалавра, дипломної роботи освітнього рівня магістра. Зменшення часу на практичну та науково-практичну підготовку випускників введенням додаткових тижнів теоретичного навчання в останньому семестрі заборонено.

Вибіркові навчальні дисципліни встановлюються вищим навчальним закладом, складаються з циклів самостійного вибору ВНЗ та вільного вибору студента і вводяться для задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей і традицій закладу, регіональних потреб. До цього циклу можуть бути віднесені гуманітарні, соціально-економічні, природничо-наукові (фундаментальні), загально-професійні, професійно-орієнтовані та спеціальні дисципліни. Вибіркова частина освітньої програми підготовки включає блок дисциплін самостійного вибору ВНЗ і блок дисциплін для вільного вибору студентом навчальних дисциплін. Формування блоку дисциплін самостійного вибору ВНЗ передбачає врахування особливостей навчального закладу в поглибленні фахової підготовки за спеціальністю.

Обов'язкова частина програми підготовки і блок самостійного вибору ВНЗ є інваріантними для всіх студентів певної спеціальності, незалежно від обраної студентом спеціалізації чи додаткової спеціальності. Успішне засвоєння інваріантної складової освітньої програми є підставою для присвоєння студенту відповідної академічної кваліфікації.

Для реалізації вільного вибору студента в університет передбачити два варіанти:

- вибір за блоками дисциплін (додаткової спеціальності, спеціалізації);
- вибір окремих дисциплін з переліку. Тобто дисципліни вільного вибору можуть обиратися студентами як окремо, так і блоками, що формуються за

ознакою можливості отримання споріднених компетентностей для присудження відповідної додаткової кваліфікації.

Вивчення навчальних дисциплін циклу вільного вибору студента у програмах бакалаврської підготовки доцільно планувати з третього курсу. Порядок організації вивчення дисциплін вільного вибору студента затверджується Вченою радою університету.

На останній семестр навчання планується, як правило, значна за обсягом практична та науково-практична підготовка (педагогічна, науково-дослідна та виробнича практики).

При складанні навчального плану враховувати, що ціна кредиту ECTS складає 30 академічних годин. Нормативна кількість залікових одиниць на один навчальний рік – 60 кредитів ECTS (як правило, по 30 кредитів ECTS на кожний семестр).

Кількість кредитів ECTS на навчальну дисципліну визначається діленням загального обсягу годин з навчальної дисципліни на ціну кредиту. Навчальні дисципліни і практики плануються, як правило, в обсязі трьох і більше кредитів ECTS, а їх кількість на навчальний рік не перевищує шістнадцять (Наказ МОН України від №47). Зменшення кількості навчальних дисциплін забезпечується запровадженням модульної структури навчальних планів за рахунок укрупнення навчальних курсів, їх групування у блоки з дотриманням правила модуляризації (бімодуляризації), коли обсяги навчальних курсів/дисциплін та практик мають бути кратні певній мінімальній кількості кредитів, наприклад, 3-6-9-12. Обсяг усіх видів навчального навантаження студента в плані має бути кратним цілому числу «3» кредитів ECTS.

Курсова робота, що має міждисциплінарний характер, може виділятися окремою позицією в навчальному плані (орієнтований обсяг – 3 кредити ECTS) та враховуватися в число 16 дисциплін на рік (враховуючи практики, курсові роботи). Кількість курсових робіт не повинна перевищувати 1 на навчальний рік. Студентам першого курсу курсові роботи не плануються, а у випускному семестрі можуть плануватися лише за умови відсутності у навчальному плані випускної роботи.

Навчальним складовим, які плануються у тижнях (практика, атестація), встановлюються 3 кредити ECTS за кожні два тижні. На науково-дослідну практику для здобувачів вищої освіти за програмами підготовки магістра виділяється час в розрахунку на одного студента у кількості $0.4n$, де n – кількість тижнів теоретичного навчання у семестрі (з заокругленням до меншого цілого числа кратного 3); при цьому ціна 1 тижня науково-дослідної практики з підготовки магістерської роботи = 1 кредит ECTS.

Вивчення усіх навчальних дисциплін завершується заліком або екзаменом. Екзамен як підсумкова форма контролю не планується для дисциплін, у яких відсутні лекційні заняття (за винятком іноземної мови).

Кількість екзаменів у семестрі не повинна перевищувати 4. Кількість екзаменів та заліків (враховуючи практики і курсові роботи) за семестр не може перевищувати 8.

Тижневе навантаження при підготовці бакалаврів не повинно перевищувати 20-ти годин, магістрів – 14-ти годин (перший-третій семестри), 6 год. – четвертий семестр.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, повинен становити не більше 2/3 загального навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Кількість аудиторних навчальних годин для студентів денної форми навчання складає не менше 1/3 від загальної кількості годин (10 годин у 1 кредиті ECTS).

Кількість аудиторних годин в одному кредиті ECTS може відрізнятись залежно від галузі знань та спеціальності: підготовка у сфері природничих наук потребує більшого часу на роботу в лабораторіях та практичну підготовку, у той час при підготовці студентів за спеціальностями соціально-гуманітарного спрямування більше часу має виділятися на самостійну роботу студента.

При розробці навчальних планів для студентів заочної (дистанційної) форми навчання необхідно мати на увазі, що:

– план за заочною (дистанційною) формою навчання є не самостійним планом, а адаптованою до меншої тривалості аудиторних занять версією навчального плану за денною формою навчання. Перелік дисциплін, їх кредитний вимір, вид навчальних занять і заключні форми контролю повинні співпадати з планом денної форми навчання;

– рекомендується планувати навчальні заняття, як правило, з розрахунку не більше 6 годин на 1 кредит ECTS для бакалаврів, 3 годин на 1 кредит ECTS для магістрів;

– тривалість робочого дня становить не менше 6 академічних годин;

– виділяти час на проведення екзамену – 2 години (для письмового), 4 години (для усного). При цьому в день складання екзамену кількість аудиторних занять обмежити до 2-4 годин;

– для студентів, які навчаються без відриву від виробництва, передбачається виробнича (педагогічна) практика . Навчальні практики для студентів заочної форми навчання не плануються;

– при складанні навчальних планів для дистанційної форми навчання необхідно передбачити обов'язкові аудиторні години для відпрацювання лабораторних занять з навчальних дисциплін, для яких такий вид навчальної роботи передбачений навчальним планом.

Навчальний план розробляється випусковою кафедрою або визначеною групою фахівців та погоджується:

- директором інституту /деканом факультету;
- завідувачем випускової кафедри;
- навчально-методичним відділом університету;

Навчальний план для затвердження вноситься на розгляд Вченої ради університету.

Формування профілю освітньої програми бакалавра .

Приклад 1. Профіль освітньо-професійної програми першого рівня вищої освіти – бакалавр історії

Профіль програми Бакалавр історії	
Тип диплому та обсяг програми	Одиничний ступінь, 240 кредитів ЄКТС.
Вищий навчальний заклад	ДВНЗ Прикарпатський національний педагогічний університет імені Василя Стефаника
Акредитаційна інституція	Національна агенція забезпечення якості вищої освіти
Період акредитації	Програма впроваджується в 2016 році
Рівень програми	FQ – ЕНЕА – перший цикл, QF-LLL – 6 рівень, НРК – 6 рівень.
а	Мета програми
	Надати студентам основи історичного підходу до розуміння сучасного суспільства та культури, з особливим акцентом на європейському розвитку, починаючи з 1500 р. та зв'язками Європи зі світом. Області спеціалізації: місцеві історія (краєзнавство), історія ЄС та історія на інших континентах.
б	Характеристика програми
1	Предметна область, напрям Історія, мультидисциплінарний; галузь знань – ШИФР історія; Суміжні – політологія, антропологія, міжнародні зв'язки, комунікація, знання іноземної – бажано; факультативи – гуманітарні науки, соціальні науки, економіка та освіта. Історія – 60%; дотичні – 25%; іноземні мова – 5%; факультативи -5%.
2	Фокус програми: загальна/спеціальна Акцент на ідентифікації та використанні первинних та вторинних джерел та історіографії критично.
3	Орієнтація програми Орієнтація на дослідження з великою складовою комунікативних та міжособистісних навичок рідною та іноземною мовами. Спеціальні аудіозаписи надаються майбутнім викладачами та архівістами.
4	Особливості програми Студенти можуть робити акцент або на історії ЄС та історії міжнародних зв'язків, або ж на історії ЄС та неєвропейській історії. Мобільність за програмою Еразмус – рекомендується, але не є обов'язковою; всі студенти беруть участь у спеціальних семінарах разом зі студентами-учасниками програми Еразмус.

в			Працевлаштування та продовження освіти		
1	Працевлаштування		Посади (за наявності диплому бакалавра) в громадській/приватній адміністрації, архівах, медіа-засобах та засобах комунікації, журналістиці.		
2	Продовження освіти		Можливість навчатися за програмою другого циклу за цією галуззю знань (що узгоджується з отриманим дипломом бакалавра) або суміжною. Можливість викладання; доступ до спеціалізованих архівних досліджень.		
г			Стиль та методика навчання		
1	Підходи до викладання та навчання		Загальний стиль навчання – завдання-орієнтований. Лекційні курси поєднуються з семінарами та робочими зустрічами. Переважно навчання відбувається в малих групах (до 20 -25 осіб), з дискусіями та підготовкою презентацій самостійно та в малих групах. Під час останнього року половина часу дається на написання завершальної роботи(дипломної), яка також презентується та обговорюється за участі викладачів та одногрупників.		
2	Система оцінювання		Презентації: усні в PowerPoint та письмові; іспити: усні для концептуальних частин та письмові – для перевірки основних історико-географічних знань; студенти готують порт фоліо.		
д			Програмні компетентності		
1	Загальні		· Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення. · Комунікація усна та письмова рідною мовою. Правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме: неофіційним, офіційним та науковим. · Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Здатність організувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результат вчасно. · Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.		
2	Фахові		· Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології. · Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі. · Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень. · Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого. · Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.		

		• Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації. • Мати знання принаймні з однієї тематичної області (міжнародні зв'язки, історія економіки, історія ідей, гендерна історія, історія науки та технології та ін.). • Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь. • Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

e	Програмні результати навчання	

		• Знання європейської та світової хронології. Починаючи з 1500 р., вміння описати з використанням синтетичних термінів основні підходи до вивчення європейських імперій та світової і глобальної історії. • Вміння формулювати тексти та короткі описи на основі сучасної (оновленої) історичної інформації, яка може бути використана, наприклад, в журналістиці, місцевих органах влади та музеях. • Здатність розмовляти та записувати прості тексти та презентації як і більш складні та наукові тексти, що вимагаються під час останнього року навчання, з використанням відповідних комунікативних реєстрів. • Здатність організувати свою робочу програму під час останнього навчального року самостійно, як це визначено для підготовки до колоквиуму в дипломній роботі (бакалаврській) за власної ініціативи брати участь у робочих групах, фіксуючи (записуючи) ці дії в своєму порт фоліо. • Здатність визначити та описати політичний та культурний контекст, в якому розвинулися головні дебати про колонізацію та деколонізацію та знання імен головних істориків, які залучені до цих дебатів. • Знання основних світових подій та процесів за останні, орієнтовано, два століття, за умови спеціалізації в сучасній та новітній історії. • Здатність описати історико-географічні тенденції в останні двадцять років та визначити основних учасників дебатів про сучасність, постмодернізм та глобалізацію та пов'язане з ними розуміння взаємовідносин між народами світу. • Глибокі знання із спеціально вибраної галузі: (міжнародних зв'язків, економічної історії, історії ідей, гендерної історії, історії науки та технології), що можна продемонструвати читанням, вивченням та звітуванням стосовно мінімум 5 важливих праць на цю тематику. • Здатність розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел та бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну та розповідну форму отриманим даним з використанням 20 тис. слів.

	• Здатність працювати результативно в команді з людьми інших країн, беручи до уваги різні фонові знання та розуміння своїх колег до визначених завдань.• Як це показано в презентаціях, есе та дипломній роботі, здатність використовувати відповідну термінологію та інтерпретувати факти зрозумілою та чіткою мовою.• Здатність робити презентації усно ті в письмовій формі до 10 сторінок другою мовою (іноземною).

Приблизний перелік загальних компетентностей (Tuning, 2012)

- Здатність до аналізу та синтезу
- Уміння застосовувати знання на практиці
- Планування та розподіл часу
- Базові загальні знання сфери навчання
- Застосування базових знань професії на практиці
- Усне та письмове спілкування рідною мовою
- Знання другої мови
- Елементарні навички роботи з ПК
- Дослідницькі уміння
- Здатність до самонавчання
- Навички роботи з інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел)
- Уміння самокритики та критики
- Здатність адаптуватися до нових ситуацій
- Здатність генерувати нові ідеї (творчість)
- Розв'язання задач
- Прийняття рішень
- Робота в команді
- Міжособистісні вміння
- Лідерство
- Здатність працювати в команді фахівців з різних підрозділів
- Уміння спілкуватися з непрофесіоналами галузі
- Увага до відмінностей та впливу культури
- Уміння працювати в міжнародному контексті
- Розуміння культур та традицій інших країн
- Уміння працювати автономно
- Розробка та менеджмент проекту
- Ініціативність та дух підприємництва
- Дотримання етики
- Забезпечення якості
- Воля до успіху

**Витяг з додатку
до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р.
№ 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»**

Опис шостого кваліфікаційного рівня – рівня бакалавр:

Рівень	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
6	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов			
	1. Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень; 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	1. Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності; 2. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	1. Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах; 2. Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб; 3. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності

Опис сьомого кваліфікаційного рівня - рівня магістр в НРК наступний:

Рівень	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
7	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог			
	1. Спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи 2. Критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	1. Розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог 2. Проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності	1. Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються 2. Використання іноземних мов у професійній діяльності	1. Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування 2. Відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди 3. Здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним

Результати навчання на відміну від компетентностей повинні бути чітко вимірюваними.

**Розподіл кредитних обсягів модулів/дисциплін
в освітньо-професійній програмі першого рівня вищої освіти - бакалавр
галузі 01 ОСВІТА (за спеціальностями) (240 кредитів ECTS - 3 роки 10 місяців)**

(рекомендовано Науково-методичною радою університету
17 березня 2016 року, протокол №5)

№ з/п	Навчальна дисципліна	Обсяг, кредитів ECTS / %	Аудиторні години	Розподіл кредитів ECTS за семестрами							
				1	2	3	4	5	6	7	8
I.	Нормативна частина	120 / 50%	1200								
1.1.	Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки	12 / 5%	120								
1.1.1	...										
1.2.	Цикл фундаментальної, природничо-наукової підготовки	42 / 17,5%	420								
1.2.1.	...										
1.3.	Цикл професійної та практичної підготовки	66 / 27,5%	660								
	<i>Психолого-педагогічна підготовка*</i>	<i>24</i> / 10%	<i>240</i>								
	<i>Науково-предметна підготовка</i>	<i>42</i> / 15%	<i>420</i>								
	<i>в т.ч.: методика викладання (назва предметної спеціальності)</i>	<i>12/5%</i>	<i>120</i>								
II	Вибіркова частина	90 / 37,5%	900								
2.1.	<i>Дисципліни за вибором ВНЗ (гуманітарна складова + фахова спеціалізація)</i>	<i>30(9+21)/</i> <i>12,5%</i>	<i>300</i>								
	...										
2.2.	<i>Дисципліни вільного вибору студента</i>	<i>60</i> / 25%	<i>600</i>								
2.2.1.	<i>Дисципліни додаткової спеціальності (у разі наявності)</i>	<i>30</i> / 12,5%	<i>300</i>								
	...										

2.2.2.	Вибіркові дисципліни Циклів 1.1., 1.2., 1.3.)	30 /12,5%	300								
	Дисципліни циклу 1.1**	9/ 3,75%	90								
	...										
	Дисципліни циклу 1.2.	9 /3,75%	90								
	...										
	Дисципліни циклу 1.3.	12/ 5%	120								
	...										
III	Практична підготовка	30 / 12,5%									
	Навчальна практика	3									
	Виробнича (педагогічна) практика	9									
	Курсові роботи (2)	6									
	Атестація	3									
	Підготовка бакалаврської роботи	9									
	Разом)	240/ 100%	2100	30
			+100ф								

*для підготовки фахівців не освітньої галузі 24 кредити ECTS психолого-педагогічної підготовки виділяються на науково-предметну підготовку (42+24=66 кредитів ECTS)

** крім математичних, фізико-технічних, інженерних та природничих спеціальностей

**Розподіл кредитних обсягів модулів/дисциплін в освітньо-професійній програмі другого рівня вищої освіти - магістр наук
(90 кредитів ECTS – 1 рік 6 місяців)**

*(рекомендовано Науково-методичною радою університету
17 березня 2016 року, протокол №5)*

№ з/п	Навчальна дисципліни	Обсяг кредитів ECTS/ %	Аудиторні годин	Розподіл кредитів ECTS за семестрами		
				1	2	3
I.	Нормативна частина	30/ 33%	300			
1.1.	Цикл професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки (загально-професійної підготовки)	12/ 13%	120			
1.	...					
2.	...					
1.2.	Цикл професійної та практичної підготовки (спеціальної підготовки)	18/ 20%	180			
	...					
	...					
II.	Варіативна частина	30/ 33%	300			
2.1.	Дисципліни за вибором ВНЗ (поглиблена підготовка за спеціальністю)	6	60			
	...					
2.2.	Дисципліни вільного вибору студента	24/ 25%	240			
2.2.1.	Дисципліни спеціалізації*	18/ 20%	180			
	...					
2.2.2.	Вибіркові дисципліни (цикли підготовки 1.1; 1.2.)	6	60			
	...					
III	Науково-дослідницька робота практика	30 / 33%				
3.1.	Практична підготовка	12/ 13%				
	Науково-дослідницька практика	6				
	Науково-педагогічна практика	6				
3.2.	Підготовка магістерської роботи	18/ 20%				18
	Разом:	90/ 100%	600	30	30	30

* психолого-педагогічна складова для спеціальностей галузі 01 Середня освіта

Розподіл кредитних обсягів модулів/дисциплін в освітньо-науковій програмі другого рівня вищої освіти - магістра наук (120 кредитів ECTS – 1 рік 10 місяців)
(рекомендовано Науково-методичною радою університету
17 березня 2016 року, протокол №5)

№ з/п	Навчальна дисципліна	Обсяг в кредитах ECTS/%	Аудиторні години	Розподіл кредитів ECTS за семестрами			
				1	2	3	4
I.	Нормативна частина	30/ 25%	300				
1.1.	Цикл професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки (загально-професійної підготовки)	12/ 10%	120				
1.	...						
2.	...						
	...						
1.2.	Цикл професійної та практичної підготовки (спеціальної підготовки)	18/ 15%	180				
	...						
II.	Варіативна частина	48/ 40%	480				
2.1.	Дисципліни за вибором ВНЗ (поглиблена підготовка за спеціальністю)	18/ 15%	180				
	...						
2.2.	Дисципліни за вибором студентів	30/ 25%	300				
2.2.2	Дисципліни наукової спеціалізації	18/ 15%	180				
	...						
2.2.3	Вибіркові дисципліни (1.1; 1.2 цикли підготовки)	12/ 10%	120				
	...						
III	Науково-дослідницька робота і практика	42 / 35 %					
3.1.	Практична підготовка	12/ 10%					
	Науково-дослідницька практика	6					
	Науково-педагогічна практика	6					
3.2..	Підготовка магістерської роботи	30/ 25%					30
	Разом:	120/ 100%	780	30	30	30	30